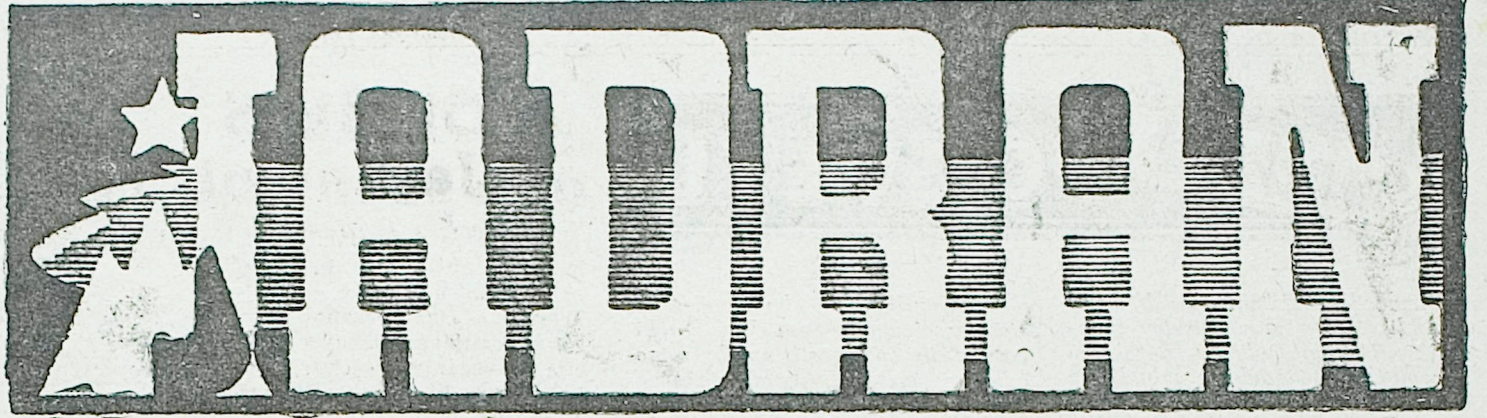

Ureja uredniški odbor — Odgovorni urednik Ivan Renko — Tiska tiskarna »Jadrano« — Vsi v Kopru — Naslov uredništva in uprave: Koper, Santorjeva ulica št. 26, telefon 170, poštni predal 2 — Celoletna naročnina 500 dinarjev, polletna din 250, četrtletna pa din 130 — Tekoči račun pri Istrski K. B. št. 65-KB1-Z-181
Rokopisov ne vračamo

OPOZORILO

Z novembrom bomo pri našem listu uvedli prilogo — uradni vestnik okrajnega ljudskega odbora v Kopru. V njem bodo okrajni ljudski odbor, občinski ljudski odbori koprškega okraja ter gospodarske organizacije objavljali sklice sej in zasedanj, poročila, odloke in uredbe, obvestila, razpise, registracije, bilance itd. itd. To bo uradni obveščevalec, ki bo svojim bralcem posredoval vse gospodarsko in upravno dogajanje v okraju. Potreben bo ne samo občinskim ljudskim odborom, krajevnim pisarnam in krajevnim odborom, gospodarskim in drugim organizacijam — potreben bo vsakemu človeku.

Uradni vestnik bomo izdajali na polovičnem formatu našega lista in bo torej konec leta iz njega knjiga, v kateri bo celoten pregled vse dejavnosti okraja. Zaradi priloge lista ne bomo podražili, čeprav se bo obseg povečal. Za zdaj še vedno ostane cena 10 din za izvod. Letna naročnina je 500 dinarjev. Priporočamo zlasti gospodarskim organizacijam, oblastvenim ustanovam, šolam, množičnim organizacijam in posameznikom, da se na list naročijo, ker bo v kolportaži le omejeno število. Če izpolnite in izrežete naročilnico, ki je na zadnji strani lista ter jo pošljete po pošti na naš naslov, boste naslednjo številko že v redu prejeli.

Uprava »Slovenskega Jadrana«

Izredni kongres prosvetnih društev na Jesenicah

V NOVO ŽIVLJENJE
Zveza Svobod in prosvetnih društev

Nad 300 delegatov se je zbralo v slavnostno okrašenem Titovem domu na Jesenicah, kjer je v soboto začel izredni kongres Svobod in ostalih prosvetnih društev. Med častnimi gosti so prisostvovali kongresu tudi predsednik Ljudske skupščine LRS Miha Marinko, organizacijski sekretar CK ZKS Vida Tomšič, predsednik Republiškega odbora Zveze sindikatov LRS Janko Rudolf, predstavniki prosvetnih društev Jugoslavije, Glavnega odbora SZDL, univerze, gledališč, književnikov, skladateljev, likovnih umetnikov in drugi. Po internacionali, ki jo je zapel zbor jeseniške Zveze Svobod, je otvoril kongres predsednik Zveze Svobod Ivan Regent.

V prvem delu kongresa sta govorila o delu prosvetnih društev, o problematiki kulturno-prosvetnega dela in o programskih smernicah

bodoče enotne zveze Svobod in ostalih društev tovariša France Kimovec in Ivan Regent. Za njima je povzel besedo tovariš Miha Marinko. Govoril je o problemu novih kadrov, o socialistični preobrazbi naše vasi, o dvigu socialistične zavesti, o kulturni problematiki, o raznih tujih vplivih v kulturi in umetnosti in o vodilni vlogi delavskega razreda tudi v naši kulturi.

Prvi dan kongresa je zaključil referat Janka Liške, ki je orisal delo Svobod in prosvetnih društev od zadnjega celjskega kongresa.

Drugi dan izrednega kongresa na Jesenicah je otvoril s svojim referatom Roman Albreht. Naslov referata je bil »Pobude in nasveti za bodoče delo prosvetnih društev in njihove zveze«. Sledile so razprave, poročila in predlogi komisij. Diskusije so se udeležili Janko Liška, Branko Rudolf, Lev Modic in številni drugi delegati. Diskusija je pokazala, da so glavni problemi kulturno-prosvetne dejavnosti v pospeševanju izobraževanja delovnih ljudi, v dvigu njihove socialistične zavesti in v njihovi vzgoji. Diskusije so se udeležili tudi delegati raznih Svobod in prosvetnih društev in so navajali stvarne probleme, ob katerih zadevajo v svojem vsakdanjem delu.

Za tem je sledila razprava o novih društvenih pravilih in o novem imenu zveze. Kongres je sprejel naziv: Zveza Svobod in prosvetnih društev. Sledila so odlikovanja.

Na podlagi kandidacijske liste so izvolili delegati 60 članov v Svet Zveze Svobod in prosvetnih društev ter 5 članov nadzornega odbora. Na prvi seji novega Sveta takoj po zaključku kongresa pa so člani Sveta izvolili iz svojih vrst predsednika nove prosvetne organizacije (Ivan Regent), dva podpredsednika (France Bevk in Pavle Kovač), tajnika (Roman Albreht) in 11 članov predsedstva (Marica Breje, France Boštjančič, Janko Burnik, Ivan Gorjup, Božidar Horvat, Stane Kavčič, France Kimovec, Miško Kranjec, Lev Modic, Andrej Svetek in Miha Berčič). Svet je še sprejel sklep, da pošljejo pozdravni brzojavki tovarišu Titu in tovarišu Edvardu Kardelju.

Iz govora tovariša Hihe Marinka delegatom in gostom izrednega kongresa Svobod in prosvetnih društev na Jesenicah povzemamo nekaj misli.

V pripravah in govorih je bil poudarek na organizacijskem združenju kot neki posebnosti tega kongresa, je dejal tov. Marinko. Po njegovem mnenju bi bilo škodljivo, če bi se preveč zanašali na same organizacijske oblike in bi pričakovali, da bo to rodilo posebne uspehe. Torej ne gre precenjevati pomena organizacijskih oblik, pač pa pravilno ceniti vsebino, dušo in polet kulturno-prosvetnega dela. Kulturno-prosvetnemu delu moramo dati tisto vsebino, ki jo omogoča in narekuje današnja stvarnost socialistične graditve. Z odpravo izkoriščevalskih kapitalističnih odnosov v ekonomiki, se vedno hitreje uveljavlja tudi socialistična vsebina v kulturnem življenju in kulturnih manifestacijah naših delavskih središč. Kulturna in prosvetna dejavnost v delavskih središčih pa nam pomaga v boju z duhovno zaostalostjo na našem kmečkem podeželju, kjer večina z veliko vztrajnostjo še

zadržuje dediščino zaostalosti in negativne vplive preteklosti. Zato je stališče na podeželju neprimereno težje kot v industrijskih središčih.

Organizacijske oblike nam narekujejo cilj: kako bi najbolj razvili našo dejavnost, zbrali čim več ljudi z zdravim razvedrilom, kulturnim izživljanjem in splošno izobrazbo, dvigali raven idejne izobrazbe vseh, ki se aktivno udeležujejo v družbenem življenju. S tem bomo onemogočili škodljive tuje vplive, ki se skrivajo bodisi pod krinko starih kulturnih tradicij, bodisi pod krinko raznih »modernizmov«. Vsi pa le ovirajo razvoj izobrazbe naših delovnih ljudi.

Naši kadri, ki se posebej udeležujejo v ljudskem kulturno-prosvetnem življenju, naj nosijo občutek odgovornosti za svoje delo, toda kot sestavni del zavestnih gibalnih sil naše družbe. Tu ne gre samo za udeleževanje v sekcijah prosvetnih društev, dramatik, peju, glasbi itd., temveč je treba težiti za tem, da članstvo postopoma pridobi vsaj osnovno politično-ekonomsko izobrazbo. Tu je izredno važna sama prevzgoja našega delovnega človeka, da bo v čim večji meri znal pojmovati našo družbeno stvarnost, da se bo v čim večji meri zavedal nalog, ki stoje pred nami, in da se bo čim bolj usposobil za udeleževanje na vseh področjih našega življenja.

Poglavje za sebe je področje takozvane »čiste« umetnosti in »višje« kulture. Tu imamo opravka z nazori preteklosti, s tendenco odmikanja od stvarnosti, z naziranjem absolutnega oboževanja odlike in omaloževanja vsebine. Imamo poplavo iskateljev novih izrazov umetnosti, svoje vzore iščejo v zunanem zmedenem svetu, negirajo pa današnjo življenjsko stvarnost, zlasti našo. Sprico tega je naša umetniška kritika povsem nedorasla škodljivim pojavom, zapada v sektantsko dogmatičnost ali v subjektivno pristanskost, včasih pa tudi v nenaravno toleranco. Nesporno je to torišče najtežavnejše. Vendar pa je naša naloga, da ljudi vztrajno vzgajamo v osnovnem znanju socializma in omogočimo našim kulturnim ustvarjalcem, da bo imelo njihovo individualno ustvarjanje neko osnovno pozitivno hotenje v duhu našega socialističnega razvoja.

Naši socialistični odnosi so že dokaj razviti v delavskih centrih in zato se tam lažje razvija borba proti tujim, idejno škodljivim vplivom. Samo pod neposrednim dojemom naše stvarnosti lahko razvijemo novo kulturo. Cestokrat se namreč še lovimo okrog tega, kaj je koristno in kaj ne, raznim škodljivim pojavom pa puščamo možnost eksistence.

Kultura ne more prehitovati stvarnosti, ne da bi zapadala v idealiziranje ali tehnokratski dogmatizem. Toda danes imamo dovolj nove snovi, dovolj pobude v tem našem prehodnem obdobju, dovolj možnosti za naše kulturne delavce, da se spoprimejo v borbi proti ostankom stare miselnosti. Na primer v naši dnevni problematiki je lokalizem neverjetno razširjen. Očitno so nasprotja med komunami in osnovnimi delovnimi kolektivi. Lov za dobički slabša konkretni materialni položaj vseh delovnih ljudi

(Nadaljevanje na 2. strani)

Na cesti pod Bovecem

Avto brez šoferia

Če imamo letala brez pilotov in ladje brez kmarjev, zakaj bi bilo nemogoče skonstruirati tudi avtomobil, ki bi se upravlja sam? Seveda se pa o tem vprašanju vzbudi upravičen pomislek: si je mogoče zamisliti avtomobilski promet brez živih šoferjev? Vsekakor, odgovarjajo tehnični strokovnjaki. Prototip takšnega avtomobila so že zgradili in ga dolgo in vestno preskušali. Zaključki teh poskusov so preseglji vsa pričakovanja.

Ta prototip je opremljen z »radarskim očesom«, ki opazi in takoj reagira na vsako prepreko, ki se nenadoma pojavi pred avtomobilom. Če se na primer pred njim ali za njim pojavi avtomobil, začne ta naprava avtomatsko stiskati zavore, vendar je pa zgrajena tako, da reagira močnejše in bolj energično kakor bližja je zapreka ali čim večjo brzino ima avtomobil. To pa še ni vse. Znano je, da se pripete mnoge nesreče zaradi šoferjeve preutrujenosti, ko avto nenadoma zdrse brez cestni rob in se »zapelje« v katastrofo. Ta elektronski robot preprečuje tudi to in postane prav tako »pozoren«, kakor hitro se začne avto približevati križišču.

V čem je tajnost te iznajdbe? Na strehi avtomobila je vgrajen konvni reflektor, ki je podobno paraboličnemu zrcalu ali avtomobilskemu reflektorju. V njem so tri miniaturne antene, ki oddajajo brezžične radarske valove. Reflektor jih med

vožnjo nenehoma oddaja in to v tri smeri: en snop naravnost pred avtomobil, ostala dva pa nekoliko vstran; prvi snop opozarja avto na nevarnost, ki je pred njim, ostala dva pa na nevarnost, ki preti s strani.

Razumljivo je, da bi bila naprava, ki bi za vsako malenkost avtomobil popolnoma ustavila, praktično neuporabna. Ta naprava je pa skonstruirana tako popolno, da upošteva tudi take »malenkosti«; šofer lahko intervenira tudi takrat, kadar bi mu delovanje elektronskih možgan ne bilo všeč. Pred njegovim sedežem je vdolan radarski zaslon, da ima vozač popoln pregled nad cesto in lahko na ta način vamo vozi v popolni temi ali pa v gosti megli.

Popolna avtomatizacija avtomobilskega prometa bi pa nujno zahtevala adaptacijo cest. V sredino ceste bi morali pod asfalt vgraditi električni vod. Med prednjimi kolesi bi bila vgrajena elektronska naprava, ki bi reagirala na magnetno polje, ki bi ga ustvarjala ta žica. Dokler bi vozil avto točno nad njo, bi bilo vse v redu, kakor hitro bi pa le malo zavil, bi pa spreminjena smer magnetnih slinec s pomočjo elektronskega robota uravnala kolesa.

Vse kaže, da bo šoferjski poklic zelo olajšan. Vendar pa se bo takšen promet odvijal le na velikih avtostradah, kjer gre na tisoče in tisoče avtomobilov v isto smer. Na stranskih cestah, kjer je treba najti pot do cilja, bo pa šofer kljub vsemu še vedno nenadomestljiv.

Panamski prekop postaja preozek

Panamski prekop je dolg okoli 50 milj, širok 100 metrov, globok 28 metrov. Ena največjih ameriških vojnih ladij, »New Jersey« gre težko skozenj, medtem ko ga velike nosilke letal sploh ne morejo prepluti. V Washingtonu so zato zaskrbljeni, kaj storiti s kanalom.

Zgradili so ga v hitrici, v času špansko-ameriških vojn, ko je bil za ZDA ogromnega pomena. Posluževala se ga je predvsem vojna mornarica za pot s Filipinov na Kubo. Kanal je skrajšal to pot za 7800 morskih milj, kar predstavlja ogromen prihranek časa in denarja. Amerikanci so kupili kanal od neke francoske družbe za 40 milijonov dolarjev. Državi Panama, ki je ravno tedaj postala samostojna, so dali 10 milijonov dol. za ozemlje, letnega dohodka pa ima Panama 250.000 zlatih dolarjev.

Večje ladje potrebujejo za prehod tudi 15 ur, zaradi tega čaka pred kanalom na desetine in desetine ladij.

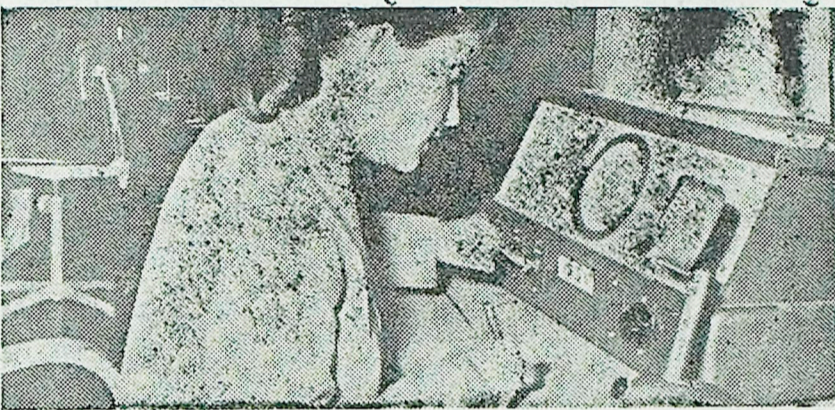
V zadnjem času so začeli z gradnjami, da bi kanal razširili. Strokovnjaki so izračunali, da bodo vsa dela stala kak bilijon dolarjev. Toda tedaj bodo lahko šle skozi kanal tudi največje ladje.

Hitrost kihanja

Izmerili so hitrost, s katero gre zrak skozi naša dihalna, ko kihamo. Tok zraka gre pri tem neprijetnem opravilu iz pljuč s hitrostjo okoli 300 kilometrov na uro. Ko gre zrak skozi sapnik se hitrost zmanjša na 200 km na uro, skozi usta pa gre le s hitrostjo 25 km na uro. Če kihamo skozi nos je hitrost večja.

Ze dlje časa so na dnevnem redu »Črne kronike« velikih mest kazni za različne taksije, ki se pri vožnji ne držijo splošnih pravil. V Belgiji so našli iz tega kaj praktičen izhod: neka prevozna družba je povezala z brezžičnim telefonom vse svoje avtomobile (sliki). Soferji tako lahko takoj dobijo zvezo s svojo centralo in se branijo pred prometnimi oblastmi. Nova priprava služi tudi za povezovanje dela: za neki taksi tako ni vedno potrebno, da se po končani vožnji vrne na postajo, da izve, kako naj se dalje ravna.

Zemljo jedo

So, ljudje, ki jedo glino. In to ne samo enkrat in iz neumnega razloga. To je običaj, ki je globoko ukoreninjen med nekaterimi prebivalci v Avstraliji, na poredju Amazonke, v Gujani, v Maroku in drugod.

Ljudje, ki so se ukvarjali s tem vprašanjem (znanstveno ime je geofagija) trdijo, da imajo ti primitivni posamezniki neko močno notranjo potrebo do glin, zaradi pomanjkanja mineralnih snovi v hrani. Šolski otroci v Maroku uživajo redno preden malicajo glino, ker jim, kot sami pravijo pomaga pri učniju.

Kot hrano jo uživajo na veliko čmci ob Mississippiju, a tudi nekateri belci poznajo ta običaj. Leta 1942 so na 207 otrocih napravili preizkus; 25% je v 16 dneh moralo vzeti glino vsaj dvakrat. Na vprašanje zakaj glino jedo, so odgovorili, da je zelo okusna (njen okus je podoben limonovemu), da je posebno koristna za nosečnice, najboljša pa je tista, ki se suši na dimu (kakor pri nas kraček!). Pri nekaterih ljudeh je strast do glin tako velika, da jo hodijo iskati na kilometre daleč. Nekateri ljudje pravijo, da jedo glino zaradi pomanjkanja železa v organizmu, drugi spet trde, da imajo do glin tako strast, kot nekateri do kajenja ali mamil.

Koliko je uživanje glin higiensko in zdravo, pa je vprašanje zase.

Nevarne bilke

V južni Evropi in Aziji raste bilka, ki je znana pod imenom »Dictamnus« in ima kaj čudne lastnosti. Ta rastlina raste v obliki grma, njeni grozdasti cveti so bele ali rdečkaste barve. Če se v poletni vročini približamo temu grmu in

si blizu njega meni nič tebi nič prižgemo cigareto, bo nenadoma ves zagorel, vendar bo pa ostal tak kakršnen je bil, kakor hitro se ogenj poleže: ostal bo le nek poseben duh. Botaniki menijo, da imajo cvetovi neko eterično olje, ki je pod vplivom večje toplote zelo hlapljivo in lahko vnetljivo. Ti plini niso ravno strupeni, vendar tudi niso popolnoma nedolžni. Če jih globlje vdihavamo, lahko povzročijo omotico in celo nezavest.

Nova „baterija“

V elektrotehničnem laboratoriju britanske armade so zgradili radio-sprejemnik, ki mu daje potrebno energijo — človekov glas. Doslej so jih zgradili le nekaj in še to samo za poskuse. Vsa »baterija« je skonstruirana na podlagi izkoriščanja kristalnih konsistorjev in ni večja od škatlice za vžigalice.

Grelci se homo z atomsko energijo

Ni tako daleč dan, ko bo atomska energija ogrevala naša stanovanja. Poznani strokovnjak v tej stroki je pred kratkim izjavil, da bodo najkasneje čez šest let množično proizvajali atomske aparature, s katerimi bomo ne samo grelci stanovanja, ampak tudi sproti sapljali sneg na pločnikih in strehah. S pomočjo priprave, ki ne bo večja od avtomobilskega akumulatorja, bomo imeli lahko stalno na razpolago toplo vodo.

To senzacionalno in laskavo novico je objavil direktor nekega ameriškega instituta, ki se ukvarja ravno s problemi ogrevanja. Trdi, da bodo te priprave poceni in da jih bodo lahko izdelovali za široko potrošnjo.

Grelci bodo popolnoma neškodljivi, ker bodo atomska zračnica izolirana s posebnim oklepom.

ZAHVALA

Ob nenadni in prerani smrti našega sina in brata

Soštarek Josipa

iz Gornje Jelenske-Kučina se iskreno zahvaljujemo Krajevni odboru Hruševje pri Postojni in drugim, ki so nam pomagali pri prevozu pokojnega domov.

Zalujoči mati, bratje, sestre in ostalo sorodstvo.

Najzanimivejši muzej na svetu

Redki so muzeji, ki imajo kak superlativ. Najprivlačnejši muzej na svetu je v Chicagu. Uradno velja za muzej industrije in znanosti, a je v resnici živa enciklopedija, odprta vsak dan in za vsakogar. Lahko odgovoriti na vsako vprašanje odraslih in otrok.

Hočete vedeti nekaj o kopanju premoča? Samo spustite se v poln rudnik, ki je zgrajen pod zemljo in opremljen s stroji in rudarji. Na drugem koncu lahko vidite človekov razvoj: vsak dan človekovega razvoja pred rojstvom in veliko dni po njem.

Oddelek, ki ga obišče letno nad dva milijona ljudi, prikazuje delovanje vseh strojev, kar jih je dala moderna tehnika. Obiskovalci se lahko sami prepričajo o vsaki tajnosti mehanike, sami lahko premikajo vzvode in zapirajo ventile. Obstaja tudi naprava, ki otrokom na preprost način razloži komplicirane Newtonove zakone; tam je telefon, v katerem lahko slišite lastni glas, celo slika se prenese preko televizije. Tam imajo tudi pravo podmornico, v kateri lahko vidijo obiskovalci vse, kar jih o podmornicah zanima. Vidite lahko tudi, kakšno je bilo življenje pred pol stoletjem, saj je cela ulica ohranjena taka, kot je bila, z ljudmi, ki so oblečeni po tedanji modi. Pravijo, da je velika razlika med sedanjo

in tisto dobo. Moderne ameriške kmetije so opremljene z živimi kravami in pticami.

Da vse to pregledate, potrebujete najmanj tri ure časa in že to je rekord!

Arktika ne bo več mrzla

Sovjetski inženirji se resno ukvarjajo z načrtom, ki je vreden Jules Vernove fantazije. Z ogromnim jezom v Beringovih vratih nameravajo ločiti Severno ledeno morje od Pacifiškega oceana. Zgradili bi ogromne črpalke, ki bi dobivale potrebno energijo iz velikanske električne centrale; razen tega bi ta centrala ogrevala tudi morsko vodo, da bi bila njena temperatura podobna temperaturi zalivskega toka. O tem načrtu je imel predavanje v Moskovskem radiu član inštituta za energetiko pri Akademiji ZSSR. Rekel je, da ta načrt, kakor se zdi fantastičen, ni neizvedljiv, posebno sedaj, ko se bo že v doglednem času skoraj vsa energetika preorientirala na izkoriščanje atomske sile. Uresničitev tega načrta bi bila podobna odkritju novega kontinenta z blago evropsko klimo in bogatimi naravnimi zakladi. Od tega podviga bi imele korist tako ZSSR kakor tudi Evropa in Severna Amerika.

OBRTNIKI! MIZARJI!

LESNOINDUSTRIJSKI OBRATI!

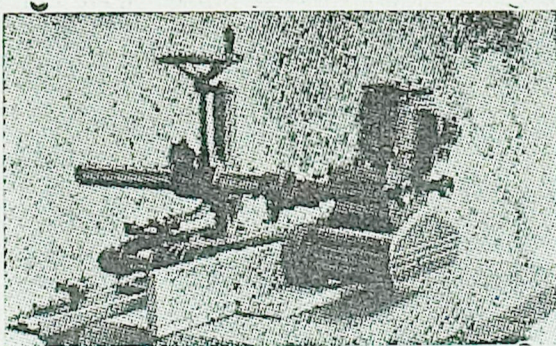
S strojem »OMZ« boste dosegli donosnost, gotovost ter natančnost izdelave. Izdelujemo »OMZ« stroje dveh tipov:

NORMALE Mod. B. hitrost št. 3, 4-8-14 m/min

UNIVERSALE Mod. C hitrost št. 6, 4-3-14-20-28-40 m/min.

NOVI STROJ »OMZ« zagotavlja brezhibno delovanje zaradi popolne mehanične sestave, izdelan je iz materialov in jekel visoke kvalitete. Njegova nizka cena se hitro amortizira, ker zelo pospešuje proizvodnjo. Posebnosti stroja »OMZ« sestojte iz izredno enostavnega načina uporabe.

VSA POJASNILA dobite pri firmi »ZERJAL KARLO« v Trstu, ul. P. Rivoibella 12, telefon 94-220

Upravi

SLOVENSKEGA JADRANA

K O P E R

Santonjova 26 - Početni predal 2

Znamka 10.- dim

